

УДК 398784.4 78.085.7 (477)

Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА,
 orcid.org/0000-0001-5188-1491
 кандидат мистецтвознавства,
 доцент кафедри музичної україністики
 та народно-інструментального мистецтва
 Навчально-наукового інституту мистецтв
 ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
 імені Василя Стефаника»
 (Івано-Франківськ, Україна)
 olgafp4@ukr.net

МУЗИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ІДЕНТИФІКАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ПРЯШІВЩИНИ (СЛОВАЧЧИНА)

У статті акцентовано увагу на дослідженнях українського фольклору та розкритті окремих аспектів культурно-мистецького життя українців Пряшівщини (Східної Словаччини) другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Доведено, що вивчення етнічної історії, особливостей культури і побуту українського населення на різних теренах є одним із головних питань сьогодення.

Чимало проблем як в культурному, так і в політичному житті русинів-українців завдає діяльність прихильників карпаторусинства. Протягом останніх років на теренах Словаччини розвиваються карпаторусинські фольклорні фестивалі, які набирають популярності серед молоді. Це впливає на національно-етнічну ідентифікацію українців, складні процеси функціонування їх культурних, освітніх, соціально-суспільних ресурсів. Адже сьогодні актуальним є посилення ролі етнічного фактору у культурних, суспільно-політичних процесах, а також бажання людей відстояти свої національні і культурні традиції та цінності.

Організаторами різноманітних фестивалів української культури є Союз русинів-українців Словацької Республіки (СРУСР). Незважаючи на труднощі у фінансуванні, складні асиміляційні процеси через зміну політичних режимів, члени союзу завзято намагаються зберігати свою культуру в наш час.

На різноманітних святах люди виконують як українські, польські, словацькі, чеські, так і ромські пісні, у тому числі співанки місцевого діалекту. Репертуар співаків збагачується піснями-новотворами, авторами яких є самодіяльні композитори. Вокальне виконавство не обмежується локальним середовищем, а популяризується на різноманітних фольклорних фестивалях як на території Словаччини, так і за кордоном.

Серед відомих заходів – фестиваль фольклору в селі Каміонка на Старолюбовняниці; конкурс декламаторів «Струни серця» імені Ірини Невицької; фестиваль драми та художнього слова імені Олександра Духновича; фестиваль духовної пісні у Снині; огляд народних пісень «Маковицька струна», відбіркові тури якого відбуваються по всій Пряшівщині; фестиваль культури русинів-українців у Свиднику та інші.

Ключові слова: історіографія, русини-українці, дослідники, музичний фольклор, пісенна творчість, фестиваль, репертуар.

Olga FABRYKA-PROTSKA,
 orcid.org/0000-0001-5188-1491
 Candidate of the Art Criticism,
 Associate Professor at the Department of Musical Ukrainian
 Studies and Folk Instrumental Music Art
 Institute of Art of the Vasil Stefanyk Precarpathian National University
 (Ivano-Frankivsk, Ukraine) olgafp4@ukr.net

MUSIC FOLKLOR AS AN IDENTIFICATION OF UKRAINIANS PRESHOV (SLOVAKIA)

The article focuses on the studies of Ukrainian folklore and the disclosure of certain aspects of the cultural and artistic life of the Ukrainians of the Presov Region (Eastern Slovakia) of the second half of the 20th and the beginning of the XXI century.

It is proved that the study of ethnic history, features of culture and life of the Ukrainian population in different fields is one of the main issues of the present.

Many problems in the cultural and political life of the Rusyn-Ukrainians are fueled by supporters of Carpatho-Rusyns. During recent years, Carpatho-Rusyn folk festivals are developing in the territory of Slovakia, which are gaining popularity among young people. It affects the national-ethnic identity of Ukrainians, complex processes of functioning of their cultural, educational, social and public resources.

In the present period, it is important to strengthen the role of the ethnic factor in cultural, socio-political processes, as well as the people's desire to defend their national and cultural traditions and values.

The organizers of various festivals of Ukrainian culture are the Union of Rusyn-Ukrainians of the Slovak Republic (SRSR), which despite the difficulties in financing, despite the assimilation processes that tried for a long time all political regimes, try to preserve their culture in our time. On various holidays, people perform Ukrainian, Polish, Slovak, Czech, and Romanian songs, including local dialects singers. The repertoire of singers is enriched with new songs, the authors of which are amateur composers. Vocal performance is not limited to the local environment, but popularized in various folk festivals, but outside of Slovakia.

Among the well-known events are folklore festival in the village of Kamionka in Starolyubovnya, and the contest named after Irena Nevytska "Strings of the Heart", the festival of drama and artistic word of Alexander Dukhnovych, the festival of the spiritual song in Sniyn, the review of folk songs "Makovytska Strong", the qualifying rounds of which take place across the entire Presov region, a festival of culture of Rusyn-Ukrainians in Swidnik and others.

Key words: *historiography, Rusyn-Ukrainians, researchers, musical folklore, song creativity, festival, repertoire.*

Постановка проблеми. Русини-українці, які є найзахіднішою етнічною гілкою українського народу, до сьогодні проживають у понад 230 населених пунктах Північно-Східної Словаччини вздовж словацько-польського державного кордону.

Необхідність вивчення фольклору русинів-українців Східної Словаччини обумовлена певними чинниками. По-перше, українське населення Пряшівщини протягом багатьох сторіч проживало у надзвичайно важких умовах національного та соціального гноблення. Це сприяло значному гальмуванню його культурного та національного розвитку. По-друге, географічні та економічні умови русинів-українців (тривала ізоляція внаслідок розташування цього регіону) дозволили зберегти архаїзми у народній культурі, що створює сприятливі умови для вивчення русинів-українців з боку етнології, народознавства, культурології тощо. По-третє, на думку вченого-етнолога Мирослава Сополиги, «...не зважаючи на майже тисячолітнє відторгнення цього населення від корінного народу, воно зуміло зберегти давньоруський та загальноукраїнський характер своєї традиційної культури, хоч, щоправда, з деякими новими оригінальними елементами» (Сополига, 2016: 17). По-четверте, незважаючи на те, що культура русинів-українців пов'язана з материнською культурою українського народу, все-таки до сьогодні вона переплітається із культурними впливами словаків через спільність території. «На процес формування та характер культурної спадщини української етнічної спільноти значно вплинув той факт, що українці й словаки протягом довгих сторіч жили і творили в однотипному природно-географічному середовищі. Між ними не було жодного мовного бар'єру, а історична закономірність позначила їх спільною долею в боротьбі за збереження національної самобутності та соціальної справедливості» (Сополига, 2016: 17). По-п'яте, територію Словаччини про-

тягом віків населяли поляки, словаки, українці, угорці, роми, німці, що сприяло розвитку між-етнічних відносин, впливало на взаємозв'язки та інше.

Аналіз досліджень. Післявоєнний період української фольклористики вирізняється доробками, які спрямовані на певну тематику, конкретні типи пісень тощо. Праці митців другої половини ХХ століття охоплювали такі аспекти, як узагальнення, практичні рекомендації збирачів фольклору, координацію науково-дослідної діяльності митців, методів аналізу та каталогізації народної музики. На теренах Східної Словаччини з кінця 40-х років працівники Культурної спілки українських трудящих, Чехословацької академії наук, Словацької академії наук, Пряшівського університету, зокрема філософського факультету, а також Музей української культури у Свиднику систематично організовували фольклорно-етнографічні експедиції. Результатом наукових експедицій є серія народознавчих публікацій, серед яких і фольклорні.

Чимало у галузі пісенного фольклору зробив фольклорист, музикознавець Юрій Костюк. Митець редагував рукописні нотні збірники з народними піснями, занотовував фольклорні звукозаписи грамофонних платівок, записував народні пісні, співпрацював зі Словацькою Академією Наук. Ю.Костюк є автором наукових статей з історії музичного фольклору та української музики, заснував близько 40 хорових колективів, організував перші наукові експедиції зі збору народної музики русинів-українців Словаччини, результатом яких є запис близько двох тисяч народних пісень, які побачили світ у вигляді збірника пісень 1944 р. у співавторстві з Д. Задором та П. Милославським під назвою «Народні пісні подкарпатських русинів». У 1948 р. разом із О.Сухим він взяв участь у чотиритижневій експедиції селами Східної Словаччини, де вони записали понад 280 пісень, які лягли в основу пісенного

збірника «Пісні для дитячого і жіночого хорів» (1952). З ініціативи Ю. Костюка було створено перший в історії українського населення науковий збірник «Українські пісні Пряшівського краю», який було видано у 1958 р., що містить 263 мелодії з текстами та 58 пісенних зразків з 60 сіл і 12 округів українського населення Пряшівщини. У 1963 р. світ побачив нотний збірник, укладений Юрієм Цимборою під назвою «Українські народні пісні Східної Словаччини», третій том вийшов у 1977 р., де упорядником став А. Дулеба. Наукова спадщина Ю. Костюка, яка наразі ще не опублікована, до сьогодні зберігається у відділі фольклору в Музеї української культури у м. Свидник.

Музичний фольклор русинів-українців досліджував музикознавець, фольклорист та художник Дезидерій Задор, який також організовував польові етнографічні експедиції, під час яких записав понад 300 народних пісень різних жанрів. В його творчому доробку численні збірки пісень.

У галузі вивчення та збору народної духовної культури русинів-українців відомим є письменник і фольклорист Федір Лазорик, який записав і видав у 1956 р. збірку українських народних пісень Пряшівського краю «Співаночки мої». До неї увійшли тексти понад 500 народних пісень. За висловом дослідника Олександри Лісової, це перший автентичний збірник фольклорних матеріалів, що дав поштовх для більш детального та інтенсивного збирання й публікування місцевого українського фольклору. Будучи редактором часописів «Дукля», «Дружно вперед», «Пряшівщина», він опубліковував чимало народних співанок., а в 1958 р. світ побачила його праця під назвою «Вік наш фестивальный», до якої увійшли пісні регіонально-календарних жанрів, звичаї українців, інформація про фестиваль української культури у Свиднику.

Непересічною статтю є фольклорист і композитор Юрій Цимбора. В його доробку численні записи українських пісень, понад 300 обробок народних пісень південної Лемківщини, фольклорні збірки. Він є співавтором дослідження «Українські народні пісні Пряшівського краю» (Т 1, 1958), упорядником ґрунтового збірника «Українські народні пісні Східної Словаччини» (Т. 2, 1963), яке містить 513 мелодій різних жанрів, з яких 487 пісень та 26 варіантів. Також Ю. Цимбора був керівником Піддуклянського Українського Народного Ансамблю (ПУНА).

До плеяди дослідників фольклору на теренах Східної Словаччини належить мовознавець Андрій Дулеба, який записував і видавав репертуарні збірки «Як си заспіваме, далеко нас чути»

(1976), був упорядником третього тому «Українські народні пісні Східної Словаччини» (1977), до якого увійшло понад 400 пісень, згрупованих за жанрово-тематичними групами.

Відомим вченим, замовчуваним у радянський період, був літературознавець та фольклорист Орест Зілинський, який досліджував літературу та культуру лемків Західних Карпат. У наш час його спадщину було поновлено в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського (Київ) (Зілинський, 2013).

Музичну фольклористику вивчав етномузиколог та фольклорист Володимир Гошовський, який здійснював записи народних співанок, досліджував музичні діалекти, звертав у дослідженнях увагу на взаємовпливи в слов'янському музичному фольклорі, шляхами і типами генези пісенних зразків. Після кількох експедицій у Пряшівському регіоні розробив систему аналізу народної пісні та її каталогізації – Універсальний структурно-аналітичний каталог.

Серед мовознавців, діалектологів слід назвати Василя Латту, який цікавився українськими говорами Пряшівщини, вивчав словацько-українську мовну межу, запропонував теорію національних і регіональних атласів тощо.

Чотири томи вузькоспеціалізованого діалектологічного атласу видала мовознавець Зузана Гандель. Вона автор монографії про народні страви «Народні страви і напої. Лексика українських говорів Східної Словаччини» (1987).

Відомою статтю серед русинів-українців є письменник Михайло Шмайда, в доробку якого дослідження обрядовості українців Словаччини, питання методології записування фольклору, народні прислів'я, приповідки, проза, лемківські фразеологізми, фольклорні збірки, оповідання та інше. Він є упорядником найбільшої у регіоні збірки колискових пісень «Коліскові пісні» (1993 р.), яка містить близько 600 зразків цього пісенного жанру. Ці співанки були зібрані М. Шмайдою по різних селах Північно-Східної Словаччини.

Збирач фольклору, етномузиколог Андрій Каршко досліджував питання народної художньої творчості української нацменшини. Він є одним з ініціаторів проведення фольклорних фестивалів «На крилах пісень» у Стащині та «Маковицька струна» у Бардієві. Видав декілька репертуарних збірок.

У II половині ХХ ст. серед відомих збирачів фольклору слід згадати Михайла Гирияка. Його дослідження викладені у семи томах видання «Українські народні казки Східної Словаччини» та

ряді інших видань. У його доробку є праці «Збірник українських народних ліричних пісень Східної Словаччини» (1983), «Народні пісні Старинської долини як предмет дослідження фольклористики» (1983), «До питання дослідження народних пісень українців Чехословаччини» (1986), «Народні пісні села Орябина» (1986) та інші.

На сучасному етапі у галузі вивчення фольклору українців Східної Словаччини цінним здобутком є дослідження фольклориста, етнографа, літературознавця та культурно-освітнього діяча Миколи Мушинки, який є автором численної кількості монографій та збірників. Він – ініціатор та упорядник видавничої діяльності Музею української культури у Свиднику. Перший збірник Музею – це книга М. Мушинки «З українського фольклору Східної Словаччини» (1963). Серед монографічних розвідок слід назвати такі, як «Срібна роса» (1970), «Фольклор русинів Воєводини» (1976, 1988), «Фольклорні видання українців Пряшівщини» (1979), «Голоси предків» (2002), «Русини-українці – одна національність» (2011), «Національна меншина перед зникненням? Статистичний огляд русько-українських сіл Словаччини в роках 1881–2001» (2011), «Колеса крутяться... Біо-бібліографія Миколи Мушинки» у трьох книгах (1998, 2013) та багато інших.

У 2013 р. завдяки старанням Національної академії наук України, Міжнародної асоціації українців, Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського та Музею української культури у Свиднику світ побачило ґрунтовне видання під назвою «Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку», в якому йдеться про утвердження загальноукраїнської етнічності та розвиток етноідентифікаційних процесів у середовищі українців-русинів Закарпаття і Східної Словаччини; розкриваються та аналізуються мовні, етнокультурні та етнODEMOґрафічні процеси на Закарпатті. Збірник містить дослідження відомих вітчизняних та зарубіжних вчених із проблем етногенезу та інше (Скрипник, 2013).

Мета статті полягає у висвітленні історіографії дослідження музичного фольклору русинів-українців Східної Словаччини, культурно-мистецькому житті Пряшівщини другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Виклад матеріалу. Як відомо, більшість сіл була створена під час волоської (пастушої) колонізації в ХІІ-ХVІІ ст. У І половині ХІХ століття фольклористи та етнографи почали цікавитися пісенним фольклором русинів-українців. Після Другої світової війни було видано понад півсотні

окремих збірників народних пісень цієї етнічної групи. У селах почали засновуватись фольклорні колективи, на основі яких в 1955 році відбувся перший Фестиваль пісні і танцю українців Чехословаччини в м. Меджилабірці, а починаючи з 1956 р. і до сьогодні, – у Свиднику. Також в цьому році було засновано професійний Український ансамбль пісні і танцю, який через рік було перенесено до Пряшева. Ініціатором створення та першим художнім керівником був Юрій Костюк. Функціонуючи у цьому місті, колектив отримав назву Піддуклянський український народний ансамбль (ПУНА), діяв до 1990 р. З того часу до сьогодні мистецький колектив діє під назвою Піддуклянський художній народний ансамбль (PULS). Професійний колектив популяризує не лише пісні, танці та музику українців Словаччини, а й фольклор інших народів, національностей та етнічних груп (Дробняк, 1980). Серед солістів слід назвати Марію Мачошко, Йосифа Пригоду, Регіну Ярошак, Рудольфа Смотера. Вони здобули велику популярність та визнання не лише серед українців, а й серед словаків. Ними записано ряд аудіокасет, відеоматеріалів, компакт-дисків (CD) та біографічних брошур про життя і творчість. Їхні пісні транслюються до сьогодні по радіо, на телебаченні тощо.

Під впливом ПУНА у багатьох селах та містах Східної Словаччини при місцевих організаціях Культурного союзу українських трудящих, а з 1990 р. при Союзі русинів-українців Словаччини та інших громадських організаціях організовувались самодіяльні фольклорні групи та вокально-танцювальні ансамблі. КСУТ безкоштовно надавав фахову методичну допомогу, постачав репертуарними збірниками та літературою, яку видавав.

Цікаво, що керівники колективів щороку проходили кількадевні курси, на яких професіонали навчали їх правильно працювати з колективами. За висловом академіка Миколи Мушинки, кілька таких колективів налічували від 50 до 100 осіб. Це сприяло виникненню багатьох мистецьких імпрез, зокрема: Фестиваль культури і спорту в Меджилабірцях (1962), Фестиваль фольклору русинів-українців у Камйонці (1965), Фестиваль української народної пісні «Маковицька струна» в Бардієві (1973), Фестиваль духовної пісні у Снині (1990) та багато інших. На кожному з них поряд з місцевими виконавцями, виступають гості з інших регіонів Словаччини, Польщі та України, зокрема Закарпатської області.

У 60-80 рр. ХХ ст. почали виникати Регіональні свята культури русинів-українців, які збирали

вихідців сіл, розкинутих по світі, а також любителів народного танцю, пісні, звичаїв. За висловом М. Мушинки, «головними носіями автентичного фольклору є фольклорні групи, які виникали спонтанно з ініціативи одного ентузіаста, закоханого в народну культуру, який зосереджував навколо себе прихильників фольклору. Вони зустрічалися у вихідні, найчастіше – в місцевому будинку культури, школі або в іншому приміщенні, щоб під супровід акордеона або іншого музичного інструмента пригадати давні співанки, танці, обряди» (VII Міжнародний конгрес..., 2012: 152).

Такі фольклорні групи спочатку виступали у рідних селах, згодом на регіональних фестивалях та конкурсах, а найкращі – на центральних фестивалях українців Словаччини або й за кордоном. Здобувши популярність, ці колективи у 1960–1980 рр. отримували від державних органів влади кошти для пошиття нових костюмів чи придбання нового музичного інструменту. Костюми шили за давніми зразками, фото або зі слів старшого покоління мешканців.

На жаль, через декілька років такі колективи припиняли функціонування, а частина з них переросла в ансамблі, які активно діють понад 40 років. Серед місцевого населення вони користуються великою популярністю. Їхні концертні програми транслювались по телебаченню, що сприяло їх іміджу не лише в рідному селі, а й за його межами. Керівниками були переважно місцеві вчителі з музичною освітою. В колективах завжди були солісти, які згодом самостійно брали активну участь у мистецьких фестивалях, святкуваннях, оглядах.

З історії відомо, що у період 1950-х р. в українських класах середніх шкіл м. Пряшева навчалось багато студентів, в університеті також було українське відділення і тому виникла потреба організувати для них культурне позашкільне життя. Серед відомих танцювальних колективів Пряшева слід згадати створену у далекому 1959 р. народну капелу братів Гументиків, яка дала поштовх для створення фольклорного ансамблю «Карпатянин», який працює як незалежна, добровільна організація під егідою Центральної ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки. Згодом у 1960–1961 рр. до згаданої капели методист ЦК КСУТ та хореограф Юрій Прохазка приєднав танцювальну групу. Поступово виникла співоча група, яку очолив Степан Микита.

Протягом десятиріч «Карпатянин» під орудою художніх керівників Юрія Прохазка, Петра Новотного, Йозефа Дворцака, Михайла Джупина і Яна Секерака презентує свою багату програму на різноманітних імпрезах, святах, фольклорних

фестивалях в Словаччині і за кордоном – в Україні, Хорватії, Польщі, Чехії, Сербії, Угорщині. Як і десятки інших мистецьких молодіжних колективів, протягом тривалого часу через нестачу коштів для українського національного шкільництва, ансамблі припиняли своє існування.

Незважаючи на всі негаразди, фольклорний ансамбль «Карпатянин», хоча й з перервами, продовжував функціонувати. Так, у 2000 році з нагоди 40-річчя заснування колективів підготував концертну програму, на яку запросив колишніх учасників з метою відновлення давніх танців. Це було справжнім імпульсом до того, щоб колишні «Карпатянці» вирішили продовжити діяльність під керівництвом Яна Секерака. Відтоді ансамбль отримав назву «Карпатянин-сеньйор».

Сьогодні, як і в минулому, ансамбль працює під егідою Центральної ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки. Його мета – збереження і розвиток народного мистецтва, звичаїв, традицій, народних пісень та фольклору русинів-українців Словаччини; об'єднання і підтримка людей з інтересом до народного мистецтва; активізація їх творчої діяльності та її інтерпретації. Колектив налічує 30 учасників танцювальної групи. Керівником «Карпатянина-сеньйора» є Степан Карбач, художнім керівником – Ян Секерак, хореографом – Марек Світок. Ансамбль є постійним учасником центральних акцій Союзу русинів-українців, зокрема: Свята культури русинів-українців Словаччини у Свиднику, Фестивалю фольклору русинів-українців Словаччини у Кам'йонці, регіональних культурних акцій.

Зараз у репертуарі фольклорного ансамблю народні пісні, які виконують на концертах разом із танцювальною групою провідні співаки, такі, як Марія Мачошко, Анна Порач, тріо Світкових, Петра Бегені. Часто в урочистих подіях беруть участь солісти співочого конкурсу «Маковицька струна», співочий гурт «Поляна» з Орябини та інші. Танцювальна група виконує такі танці, як «Майова веселиця», «Приданці», «Весільна картина», «Орябинська круцена», «Баєрівський дупканій», «Маковицька полька», «Гайтоли», «Кійовська дрібна» тощо.

Для з'ясування стану збереженості народних традицій в середовищі русинів-українців М. Мушинка провів анкетне дослідження серед тридцяти відомих носіїв, популяризаторів, дослідників народної творчості цього населення. Поставивши кожному з них 15–20 запитань, він опублікував відповіді на сторінках пражівської української газети «Нове життя» у 2004 та 2007 р. у циклі під назвою «Охоронці традицій» та інших часописах.

Питання були сформульовані так, щоб інформант мав змогу детально розповісти про своє життя та ставлення до народних традицій. «З тридцяти учасників анкетування 25 осіб були українцями і лише 5 – словаками. «Це були люди різних професій, але зі спільним знаменником – за словами М. Мушинки, у них всіх була пристрасна любов до місцевого фольклору та снага зберігати, досліджувати або популяризувати його. Учасників він умовно об'єднав у дев'ять груп: 1) професійні етнологи; 2) професійні фольклористи; 3) професійні співаки; 4) самодіяльні співаки; 5) художні колективи та диригенти професійних музично-співочих колективів; 6) керівники самодіяльних колективів; 7) методисти народної художньої самодіяльності та організатори фестивалів; 8) професійні редактори радіо і телебачення; 9) народний музикант Мілан Кандрач, завдяки якому було відновлено старовинний пастуший музичний інструмент «гайдиця».

Розподіл був умовним, адже кожен з учасників працював у декількох галузях. Нині усі тридцять інформантів анкетування є найвизначнішими «охоронцями народних традицій» русинів-українців Пряшівщини (VII Міжнародний конгрес, 2012: 154).

Свято української культури русинів-українців у Свиднику, яке влітку 2018 р. відбувалось 64 рази, вирізняється неповторністю і насамперед має на меті збереження автентичної народної творчості українців, що проживають на території Східної Словаччини. За висловом М. Мушинки, з самого початку (1955 р.) подія задумувалася як національна, а основним її завданням було сприяння розвитку національних традицій місцевого українського населення, збереження його національної самосвідомості (Карась, 2012).

Висновки. Таким чином, доходимо висновку, що у II половині ХХ століття систематично проводились фольклорно-етнографічні експедиції. Результатом польових експедицій науковців та аматорів стала серія народознавчих, музикознавчих та фольклорних матеріалів, опублікованих у різноманітних виданнях. Зібраний дослідниками матеріал стає справжнім підґрунтям для подальшого вивчення та аналізу музичного фольклору українців Пряшівщини.

Опитування, здійснені академіком М. Мушиною, та власні спостереження дають підстави зробити висновки про те, що попри асиміляційні процеси, а саме розвиток словакізації, народна співанка в середовищі українців-русинів побутує до сьогодні. Більшість опитаних інформантів любов до пісні та інших жанрів фольклору черпала з малку з родинного середовища. Треба зауважити також, що в наш час основними носіями

фольклорних традицій є не селяни старшого покоління, а інтелігенція середнього та молодого покоління. Сучасні співаки виконують як українські, польські, словацькі, чеські, так і ромські пісні, у тому числі співанки місцевого діалекту, до того ж їх репертуар збагачується піснями-новотворами, авторами яких є самодіяльні композитори. Зазначимо, що вокальне виконавство не обмежується локальним середовищем: співаки власними коштами прагнуть популяризувати пісні на різноманітних фольклорних фестивалях не лише у своїй місцевості, а й за межами Словаччини (у Чехії, Хорватії, Польщі та інших країнах). Важливим засобом зберігання народних традицій є побутування у різних сферах життя фольклорних гуртів та інструментальних капел, репертуар яких проникає і до народного середовища. Особливо це спостерігається на весіллях. Сьогодні на теренах Східної Словаччини під час весільних церемоній наречені одягають давній народний стрій, здійснюють давні обряди «чепіння», співають ладканки при молодій парі тощо. Там, де фольклорна група відсутня, за висловом М. Мушинки, весільні гості майже не співають і є пасивними спостерігачами пісень інструментальних капел.

Сьогодні більшість українських пісень, які транслиують по радіо та телебаченню, виконуються в музичних обробках в супроводі акордеона, інструментальних капел та професійних оркестрів. Яскравим прикладом є вокальний фестиваль «Маковицька струна» у Бардієві. Мета дійства – популяризація українських автентичних пісенних зразків. Протягом всього періоду функціонування цього фестивалю в сольних конкурсах виступило близько 5 000 виконавців з різних регіонів Словаччини та окремих областей України. Репертуар архівується звуком і образом, згодом випускаються CD-диски. Цікаво, що без супроводу (а capella), зазвичай багатоголоссям, виконуються хороводні, грабарські, косарські пісні, які саме таким чином мають виконуватися за давньою традицією.

Отже, всупереч асиміляційним процесам, які протягом тривалого часу випробовували усі політичні режими, фінансовим труднощам, розвитку карпаторусинського руху, українці-русини Східної Словаччини свято зберігають свою культуру в наш час. Активна діяльність Союзу українців-русинів Словацької республіки, десятки мистецьких колективів, тисячі їх учасників, сотні виданих книг різного характеру, написані українською літературною мовою науковцями різних галузей (письменниками, філологами, фольклористами, етнологами та іншими), свідчать про етнокультурне, на генетичному рівні духовне єднання з усім українським народом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дробняк М. Піддуклянський український народний ансамбль УНТ. Пряшів, 1980.
2. Дулеба А. Українські пісні Східної Словаччини. Кн. 3. Пряшів, 1977. 392.
3. Зілинський О. Вибрані праці з фольклористики. У 2 кн. Кн.1 [голов. ред. Г. Скрипник ; М. Мушинка]; НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2013. 376 с.: іл. До 90 річчя з дня народження О.Зілинського.
4. Зілинський О. Вибрані праці з фольклористики. У 2 кн. Кн.2 [голов. ред. Г. Скрипник ; М. Мушинка]; НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2013. 515 с.: іл. До 90 річчя з дня народження О. Зілинського.
5. Карась Г. В. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
6. Ковач Ф. Краєзнавчий словник русинів-українців Пряшівщини. Пряшів: Союз русинів-українців Словацької Республіки, 1999. 498 с.
7. Мушинка М. З українського фольклору Східної Словаччини. Пряшів, 1963. 62 с.
8. Наукові записки Міжнародної асоціації українців. Вип. 4 [голов. ред. Г. Скрипник]; МАУ, НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2013. Текст укр., англ. 206 с.
9. Сополіга М. Народна архітектура українців Словаччини. Свидник: Словацький національний музей – Музей української культури у Свиднику та громадське об'єднання «Русько-українська ініціатива» у Свиднику, 2016. 351 с.
10. Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2013. 750. ХХХ с.
11. Фабрика-Процька О. Пісенна культура лемків України (ХХ-ХХІ ст.): монографія. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2013. 328 с.
12. Цимбора Ю. Українські народні пісні Східної Словаччини. Кн.2, Пряшів, 1963. 450 с.
13. VII Міжнародний конгрес українців. Збірник наукових статей. Фольклористика. [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2012. 260 с.

REFERENCES

1. Drobnyak M. Podduklyansky Ukrainian folk ensemble of UNT. [Pidduklyans'kyu ukrayins'kyu narodnyu ansambli' UNT]. Presov, 1980. [in Slovakian]
2. Duleba A. Ukrainian songs of Eastern Slovakia. [Ukrayins'ki pisni Skhidnoyi Slovachchyny]. Kn. 3. Presov, 1977. 392. [in Slovakian]
3. Zilinsky O. Selected works on folklore. [Vybrani pratsi z fol'klorystyky]. 2 books Kn.1 [head. Ed. G. Skrypnyk; M. Mushinka]; National Academy of Sciences of Ukraine, UIA, IMF them. M. T. Rylsky. Kyiv, 2013. 376 p.: il To the 90th anniversary of O. Zilinsky's birth. [in Ukrainian]
4. Zilinsky O. Selected works on folklore. [Vybrani pratsi z fol'klorystyky]. 2 books Kn.2 [head. Ed. G. Skrypnyk; M. Mushinka]; National Academy of Sciences of Ukraine, UIA, IMF them. M. T. Rylsky. Kyiv, 2013. 515 p.: il to the 90th anniversary of O. Zilinsky's birth. [in Ukrainian]
5. Karas G.V. Musical culture of the Ukrainian diaspora in the world time period of the twentieth century [Muzychna kul'tura ukrayins'koyi diaspory u svitovomu chasoprostorі KHKH stolittya]: monograph. Ivano-Frankivsk: Tipovit, 2012. 1164 p. [in Ukrainian]
6. Kovach F. Local lore Dictionary of Rusyn-Ukrainians of the Presov region. Prashov: Union of Rusyn-Ukrainians of the Slovak Republic, 1999. 498 p. [in Slovakian]
7. Mushinka M. From the Ukrainian folklore of Eastern Slovakia. [Z ukrayins'koho fol'kloru Skhidnoyi Slovachchyny]. Presov, 1963. 62 p. [in Slovakian]
8. Scientific notes of the International Association of Ukrainian Studies. [Naukovi zapysky Mizhnarodnoyi asotsiatsiyi ukrayinistiv]. Whip 4 [heads. Ed. G. Skrypnyk]; MAU, NAS of Ukraine, IMF them. M. T. Rylsky. Kiev, 2013. Text uk., English 206p. [in Ukrainian]
9. Sopoliga M. National architecture of Ukrainians in Slovakia. [Narodna arkhitektura ukrayintsiv Slovachchyny]. Swidnik: Slovak National Museum - Museum of Ukrainian Culture in Swidnik and Russian-Ukrainian Initiative in Swidnik, 2016. 351p. [in Slovakian]
10. Ukrainian-Rusyns: ethnolinguistic and ethno-cultural processes in historic development [Ukrayintsi-rusyny: etnolinhvistychni ta etnokul'turni protsesy v vistorychnomu rozvytku]. [head. Ed. G. Skrypnyk]; National Academy of Sciences of Ukraine, UIA, IMF them. M. T. Rylsky. Kyiv, 2013. 750 + XXXs. [in Ukrainian]
11. Fabryka-Prottska O. Song culture of Lemkos of Ukraine (XX-XXI centuries) [Pisenna kul'tura lemktiv Ukrayiny (KHKH-KHKHI st.)]: monograph. Ivano-Frankivsk: Nova Zora, 2013. 328 p. [in Ukrainian]
12. Tsimbora U. Ukrainian folk songs of Eastern Slovakia.[Ukayins'ki narodni pisni Skhidnoyi Slovachchyny] Kn.2, Presov, 1963. 450 p. [in Slovakian]
13. VII International Congress of Ukrainianists. [VII Mizhnarodnyy konhres ukrayinistiv]. Collection of scientific articles. Folklore. [heads Ed. G. Skrypnyk]; National Academy of Sciences of Ukraine; IMF to them M. T. Rylsky. Kyiv, 2012. – 260 p. [in Ukrainian]